

Kapitola 8 – Stvoření

Sedmý den – sobota

Dnes sekulární společnost a náboženské komunity velmi útočí na sedmý den, sobotu. Například mnoho globálních společností v mnoha evropských zemích změnilo kalendář, takže pondělí prohlásili za první den týdne a neděli za sedmý den. Také nedávno publikovaná papežská encyklika o klimatických změnách nazývá sedmý den sobotu „židovským šabatem“ povzbuzuje lidi na celém světě, aby zachovávali den odpočinku a zmírnili globální oteplování.¹ V některých asijských zemích existuje šestidenní pracovní týden od pondělí do soboty. Zatímco v některých muslimských zemích uctívají pátek jako svatý, bohoslužebný den, od soboty do čtvrtku mají pracovní týden. Navíc nedělní zákony byly vytvořené, aby chránili „svatost“ prvního dne týdne. Všechny tyto směry zpochybňují biblický sedmý den, sobotu.

V následujících dvou kapitolách (lekcích) se zaměříme na dvě instituce ustanovené při stvoření: na sedmý den sobotu a na posvátnost manželství. Naše studium používá tyto instituce jako zkušební případy, na kterých budeme aplikovat principy hermeneutiky (výkladu Bible), které jsme se naučili.

Sobota v knize Genesis

Kniha Genesis poskytuje jednoduchý a výřečný popis posledního dnu stvoření: „sedmého dne Bůh dokončil své dílo, které konal“ (Gn 2,2). Většina kreacionistů zdůrazňuje Boží stvořitelskou činnost během šesti dnů, ale zapomínají na to, že Bůh se svým dílem neskončil šestého dne. Sobotní den zakončil jeho stvořitelské dílo. Proto Kristus prohlásil: „Sobota byla učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu“ (Mk 2,27). Ježíš uvedl toto autoritativní prohlášení, protože vytvořil sobotu jako věčné znamení a jako Boží pečeť na smlouvu se svým lidem. Sobota nebyla učiněna pouze pro židy, ale pro celé lidstvo. Sobota je jedinečná. Nemá jako další prostředek na měření času, který by souvisel s pohybem vytvořených nebeských těles, která určují rok, měsíc, den, nebo období. Sedmidenní, týdenní cyklus nemá žádný základ v přírodě. Vychází z Božího stvořitelského týdne, jeho význam se zakládá pouze na Božím slově a příkladu.

Gn 2,2,3 naznačuje tři věci, které Ježíš vykonal poté, co vytvořil sobotní den. Zprvu „přestal“ (odpočinul, B21), tím nám vytvořil božský příklad, že touží být s námi. Zadruhé, „požehnal“ sedmý den. Bůh nepožehnal princip odpočinku, ale požehnal konkrétní den. V příběhu o stvoření jsou požehnaná zvířata (Gn 1,22), Adam s Evou jsou požehnaní (v. 28), ale ze stvořitelských dnů je požehnaný pouze sedmý den.

Zatřetí, Bůh ho „posvětil“ (Gn 2,3). Z toho lze vyvodit závěr, že jej vyčlenil jako svatý den pro společenství se svým stvořením. Jako stvořitel má na to právo, ale my ne. Žádný jiný den v Bibli nemá takové označení, pouze sedmý den, sobota.

Sobota v poušti

Mana v poušti sloužila ke zdůraznění většího daru, soboty (Ex 16,25.26). Záznam tohoto zázraku, který se odehrál před vydáním Desatera používá poprvé podstatné jméno *šabbat*. Hospodin přikazuje:

¹ Pope Francis, *Laudato Si' (Praise Be to You)* (Vatican City: Vatican Press, 2015), § 71, 237.

„Zítřa bude odpočínutí — svatá sobota Hospodinova. (...) vždyť Hospodin vám dal sobotu, proto vám šestého dne dává pokrm na dva dny. Zůstaňte každý, kde jste, ať nikdo sedmého dne nevychází ze svého místa. Lid tedy sedmého dne odpočíval.“ (v. 23.29.30)

Boží příkaz vyžadoval v pátek nasbírat dvakrát více many, a tak každý týden připomínal Hospodinovo slovo o sobotě. Pokud v pátek nenasbírali dvojnásobek, potom na sobotu neměli nic.² Každotýdenní praktický způsob pomáhal Božímu lidu pochopit svatost soboty prostřednictvím Božího zázraku s manou (v. 23). Odpočinek prožívali, když se zdrželi práce (v. 23.29.30).

Zkušenost v poušti také poskytla zkušební základ pro vztah mezi člověkem a Bohem. Budou lidé důvěřovat Pánu soboty, nebo se spolehnou na své vlastní touhy? Když v sobotu vyrazili sbírat manou, Bůh je pokáral: „Jak dlouho budete odmítat zachovávat mé příkazy a zákony?“ (v. 28). Zneuctění sobotního dne znamenalo odmítnout poslouchat Boží zákony a přikázání, která byla ustanovena při stvoření. Zejména čtvrté přikázání ukazuje, že poznání soboty je starší, než zkušenost Izraelců na poušti a vydání deseti přikázání na Sinaji.

Sobota v přikázáních

Uprostřed Desatera je přikázání o sobotě, které vyjadřuje Boží stvořitelství čin a jeho zájem o vztah s námi. Jeho touhu po sobotní zkušenosti vyjadřuje čtvrté a nejdelší přikázání, stanovuje zachovávání soboty – co, jak, kdy a proč (Ex 20,8-11).

Zprv, Bůh nám přikazuje, **co** máme dělat. Výzva k zachovávání soboty má dva významy. Z jedné strany nás vede zpět ke stvořitelství týdn, to nám připomíná, co Bůh vykonal svou stvořitelství činností. Z druhé strany, když si uvědomíme náš sklon zapomínat, jsme upozorněni, abychom pamatovali na sobotu. Sobota je posvěcená, oddělená, požehnaná a svatá, sedmý den stvoření funguje jako zvláštní bohoslužebný den a je obdobím blízkého setkání s Tvůrcem veškerého života.

Zadruhé, přikázání určuje, **kdy** máme pamatovat: „sedmý den je sobota patřící Hospodinu, tvému Bohu“ (v. 10). Stvořitel vytvořil tuto časovou jednotku, když ustanovil sedmidenní cyklus, týden, tím vyčlenil každý sedmý den jako připomínku na stvoření.

Zatřetí, přikázání popisuje, **jak** máme dodržovat sobotu. Nemáme „dělat žádnou práci“ (v. 10). Přikazuje nám, abychom upustili a přestali s každodenními činnostmi, které zabírají náš čas. Sedmý den je vyhrazený po Boha a šest dní zůstává na práci. Příkaz k zanechání práce zasahuje do domácnosti. Celá rodina a stejně tak i sluhové, zvířata a hosté mají prožívat sobotní pokoj. Všichni mají odpočívat jako součást Boží rodiny a prožívat společné požehnání v Ježíši.

Nakonec nám přikázání říká, **proč** máme dodržovat sobotu. „Šest dní Hospodin dělal nebesa a zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmý den odpočinul“ (v. 11). Během první soboty ukázal svou touhu trávit den s Adamem a Evou, s lidmi stvořenými k jeho obrazu. Na konci „Bůh sedmý den požehnal a posvětil ho“ (Gn 2,3). Od počátku toužil po prožívání vztahu se svým stvořením. Sobota zvěstuje tuto prioritu, když představuje Boha, který vychází z vlády nad vesmírem, aby strávil čas se stvořenými bytostmi. Strávený čas s naším Stvořitelem vede k pravé fyzické a duchovní obnově.

Sobota v Novém zákoně

Kristus na počátku své služby zdůraznil svůj vztah k sobotě. „I přišel do Nazareta, kde byl vychován. Podle svého zvyku vstoupil v sobotní den do synagogy. A povstal, aby četl“ (Lk 4,16). Později Ježíš prohlásil: „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem je zrušit,

² Gerhard F. Hasel, „The Sabbath in the Pentateuch,” in *The Sabbath in Scripture and History*, ed. Kenneth A. Strand (Washington, DC: Review and Herald®, 1982), 26, 27.

nýbrž naplnit“ (Mt 5,17). Samozřejmě Ježíš zpochybnil myšlenky o dodržování soboty, které v jeho době převládali mezi židy, jejich pravidla dělala z dodržování soboty břemeno. Často na to poukazyval prostřednictvím zázraků jako bylo vyhnání démonů (Mk 1,21-28; Lk 4,33-35) a uzdravení v sobotu (Mt 8,14-15; Lk 6,6-10; 13,10-17; 14,1-4; J 5,1-9; 9,1-41). Ježíšovo uzdravení ochrnutého u rybníku Bethesda a jeho následný příkaz „chod“ „představovalo skutečnost a úplnost vyléčení [ochrnutého], když chodil a nesl domu lehátko, na kterém ležel.“³ Když Ježíš obhajoval zázračné uzdravení, konfrontoval farizeje s otázkou: „Je v sobotu dovoleno učinit dobře, nebo zle, duši zachránit, nebo zahubit?“ (Mk 3,4).

V Mt 24,20 Ježíš předpovídá zkázu Jeruzaléma v roce 70 po Kr., vyzývá své posluchače: „modlete se, aby k vašemu útěku nedošlo (...) v sobotu“. Na základě toho lze dojít k závěru, že Ježíš potvrzuje platnost a posvátnost soboty až do roku 70 po Kr.⁴ Sobota měla být časem odpočinku, bohoslužby a klidného přemýšlení o velkých Božích skutcích.

Dokonce i po své smrti odpočíval v sobotu Ježíš v hrobě, k životu byl vzkříšen první den týdne. Ženy, které pomazaly Ježíše k pohřbu „v sobotu podle přikázání zachovaly klid“ (Lk 23,56). Čtvrtý pád v řeckém slovu *to sabbaton* naznačuje, že odpočívaly „celou sobotu.“⁵ Lukáš pečlivě ve svém záznamu o ukřižování zmiňuje sobotu, když mluví o třech odlišných dnech: „den přípravy, sobota a první den týdne.“⁶

V evangeliích zanechal Ježíš svým následovníkům názorný příklad. V pravém sobotním duchu uzdravoval a vyháněl demony, čímž zdůraznil sobotu jako den radosti, oslav a osvobození od viny i břemen nemocí. Nikdy nemluvil o porušování soboty. Místo toho řekl svým učedníkům: „Jestliže mne milujete, zachovejte má přikázání“ (J 14,15).

V ranná církev navázala na dodržování soboty. Lukášova fráze, „podle svého zvyku“ (Lk 4,16), popisuje, jak šel Ježíš do synagogy při svém návratu do svého domovského města Nazareta, se také objevuje u Pavla „přišli do Tesaloniky, kde byla židovská synagoga. Podle svého zvyku k nim Pavel vstoupil a po tři soboty k nim mluvil na základě Písem. Vysvětloval a předkládal jim, že Mesiáš musel trpět a vstát z mrtvých a že „Ježíš, kterého já vám zvěstuji, to je ten Mesiáš““ (Sk 17,1-3). Pavel v Korintu „každou sobotu rozmlouval v synagoze a přesvědčoval Židy i Řeky“ (Sk 18,4). Při své třetí cestě dorazil do Efezu a „vstoupil do synagogy a směle v ní mluvil po tři měsíce; rozmlouval s lidmi a přesvědčoval je o věcech Božího království“ (Sk 19,8). Později odešel do školy nějakého Tyranna, poté co „všichni obyvatelé provincie Asie uslyšeli Pánovo slovo, Židé i Řekové“ (v. 10).

Nový zákon konzistentně vykresluje Ježíše i apoštoly jako světitele soboty. Dokonce neexistuje žádný náznak, že by křesťané po opuštění synagogy měli bohoslužby v jiný den. Vynechání soboty z pokynů Jeruzalémského koncilu dokazuje, že v rané církvi nebyl žádný spor ohledně závaznosti soboty. Očividně tato otázka neměla žádný význam pro nové hnutí, které bojovalo se spojením židů a pohanů. „Ticho na konferenci v souvislosti s tímto tématem výmluvně dosvědčuje nepřetržité zachovávání soboty mezi židy a pohany z křesťanů.“⁶

Dnešní pohled na sobotu

Současné studie na téma soboty přináší tři hlavní přístupy, které tvrdí, že sedmý den, sobota už není závazný: (1) historicko-kritický přístup; (2) staro-smluvně – novo-smluvní argument se zaměřuje na starověký Izrael v protikladu s Kristem ustanovenou církví a (3) potvrzení zachovávání sedmého dne soboty za biblické ve Starém i Novém zákoně, které je nově převedené na eschatologickou sobotu pro celé lidstvo.

³ Walter F. Specht, “The Sabbath in the New Testament,” in Strand, *The Sabbath in Scripture and History*, 100.

⁴ Specht, “The Sabbath in the New Testament,” 103.

⁵ Specht, 105.

⁶ Specht, 111.

Historicko-kritický přístup zpochybňuje autorství Pentateuchu a pasáže o sobotě prvních dvou biblických knih, datuje je do pozdní Izraelské tradice různých škol (J, E, D, P) nebo k pozdějším redaktorům. Podle Willyho Rordorfa židovská sobota z Gn 1-2, Ex 20 a Dt 5 „vznikla po obsazení Kenaanu a (...) důkazy se nachází v dokumentech, které se datují do raného monarchického období,“ ale „tento vynález se nepřisuzuje Izraelitům.“⁷ Z tohoto důvodu teologové hledali původ soboty mimo Izrael, domnívají se, že je převzata z některých starověkých civilizací, jako byli Babyloňané, Kénijci, Arabové, nebo Ugarité. „Navzdory rozsáhlému úsilí, při více než stoletém studiu mimo Izraelského původu soboty je stále tato teorie zahalena tajemstvím. Žádná hypotéza nevzbudila shodné přijetí mezi teology.“⁸ Může být shledání původu soboty mimo Písmo bezvýsledné, protože sobota vznikla při stvoření a byla ustanovena Bohem, který určil sedmidenní cyklus?

Teologové také tvrdí, že sobota byla součástí Izraelské, nebo Židovské smlouvy, kterou Ježíš „zrušil“ při uzdravování v sobotu a nahradil ji novozákonním dnem Páně.⁹ Tvrdí, že to lze vysledovat v samotném Novém zákoně. Ale jak už bylo výše uvedeno, neexistuje žádný důkaz o tom, že by Ježíš, nebo apoštolové změnili sobotu. Jejich dodržování a stejně tak naléhání na dodržování příkázání dosvědčuje, že zachovávali sobotu.

Jiní prohlašují, že sobota je součástí ceremoniálního zákona, ale není morálním zákonem.¹⁰ D. A. Carson společně s dalšími neopírají sobotu o Genesis, ale o Exodus 20. Podle jeho pohledu Ježíšovo Mesiášství poskytuje autoritu pro novou smlouvu, která osvobozuje křesťana od židovské soboty, aby slavil nový den vykoupení.¹¹ Ale jak jsme viděli, stvoření i dar many naznačují, že sobota byla stvořena před Sinají. Někteří dále popírají, že naděli zavedla římská církev. Ale přehlížejí postoj církevních otců jako Tomáš Akvinský a několika současných dizertačních prací, kteří ukazují, že „římská církev byla primárně odpovědná za ustanovení zachovávání neděle.“¹² Tato skutečnost je významná pro protestantské křesťany, kteří tvrdí, že staví pouze na základech Písma (*sola Scriptura*) a ne na tradicích a učeních církevních koncilů.

Nedávno N. T. Wright argumentoval, že lineární čas (který byl součástí Božího dobrého stvoření) pokračuje, ale nyní se protíná s novým fenoménem, s novým druhem času. (...) Takže se zdá, že nyní je možné čas zkrátit a později znovu prodloužit. Někdo by to mohl nazvat jako ‚duchovní čas‘. (...) vše se zaměřuje na Ježíše Krista.“¹³ Podle Wrighta „se nyní skrze Ježíše Krista spojilo nebe se zemí a nyní začal nový den, (z tohoto úhlu pohledu) žijeme ve věčné sobotě.“¹⁴ Sobota ať už jako sedmý den, nebo první den, nebo jakýkoliv specifický den přestává existovat a stává se součástí křesťanského

⁷ Willy Rordorf, *Sunday: The History of the Day of Rest and Worship in the Earliest Centuries of the Christian Church* (Philadelphia: Westminster Press, 1968), 18, 19.

⁸ Gerhard F. Hasel, „Sabbath,“ in *Anchor Bible Dictionary*, vol. 5, ed. David Noel Freedman (New York: Doubleday, 1992), 851.

⁹ Rordorf, *Sunday*, 70, 215, 237; cf. Paul K. Jewett, *The Lord's Day: A Theological Guide to the Christian Day of Worship* (Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1972), 16–18.

¹⁰ H. M. Riggle, *The Sabbath and the Lord's Day*, 6th ed. (Anderson, IN: Gospel Trumpet, 1928), 148.

¹¹ D. A. Carson, ed., *From Sabbath to Lord's Day: A Biblical, Historical, and Theological Investigation* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1982).

¹² Samuele Bacchiocchi, *From Sabbath to Sunday: A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity* (Rome: Pontifical Gregorian University Press, 1977), 310, 311. Cf. Vincent J. Kelly, *Forbidden Sunday and Feast-Day Occupations* (Washington, DC: Catholic University Press of America, 1943), 2; see John Gilmary Shea, „The Observance of Sunday and Civil Laws for Its Enforcement,“ *American Catholic Quarterly Review* 8 (January–October 1833): 139: „The Sunday, as a day of the week set apart for the obligatory public worship of Almighty God, ... is purely a creation of the Catholic Church.“

¹³ N. T. Wright, *Scripture and the Authority of God: How to Read the Bible Today* (New York: HarperCollins, 2011), 162, 163.

¹⁴ Wright, *Scripture*, 167.

„příběhu.“ Sobota je převedená na princip odpočinku, je oddělená od konkrétního (historického) dne, který Bůh určil.

Nicméně odpojení sobotního odpočinku od sedmého dne má dosah na eschatologickou přirozenost soboty a na její vztah k prorockým událostem posledních dnů. Tím by sobota ztratila svou rozlišovací schopnost jako božského měřítka a znamení ostatku, který zachovává přikázání (Zj 12,17; 14,12; srov. Ez 20,12).

Dnešní výzvou je podporovat sedmý den týdne jako biblický den odpočinku, který Bůh ustanovil při stvoření udržoval jej v Písmu. Dodržování soboty, při kterém se uctívá Bůh Stvořitel, Autor Desatera, je typickým znakem lidu doby konce, „kteří zachovávají Boží přikázání a Ježíšovu víru“ (Zj 14,12). Samozřejmě sobota představuje naši lásku a věrnost, stává se viditelným znamením, že patříme jedinému pravému Bohu.¹⁵

¹⁵ Frank M. Hasel, “What Does It Mean to Be a Seventh-day Adventist? A Short Theological Reflection,” *Adventist Review*, May 2019, 49.